

Poglavje 3

Malo mešano

Mladinski sektor
v Sloveniji

Tin Kamp
Tomaž Deželan

Ključne prelomnice v razvoju mladinskega sektorja

1990: ustanovitev Mladinskega sveta Slovenije

1991: ustanovitev Urada RS za mladino

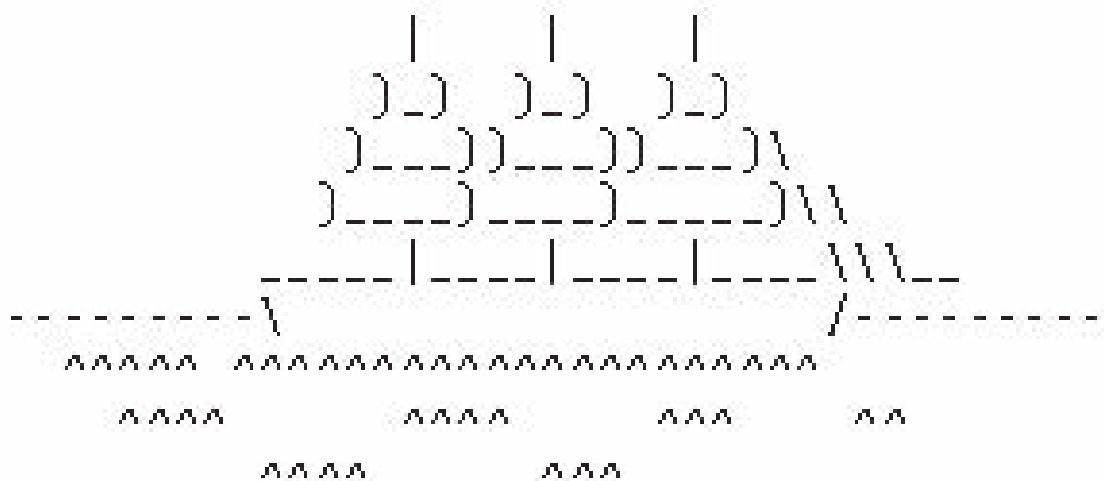
1997: ustanovitev Zavoda MOVIT

2000: sprejem Zakona o mladinskih svetih

2005: ustanovitev Mladinske mreže MaMa

2010: sprejem Zakona o javnem interesu
v mladinskem sektorju

2013: sprejem Resolucije o nacionalnem programu
za mladino 2013–2022

Kaj je mladinski sektor?

Mladinski sektor v Sloveniji definira Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS) kot področja, kjer poteka proces oblikovanja in uresničevanja mladinskih politik in mladinsko delo (ZJIMS, 2010, 3. člen). Z zakonom je bila mladinskemu sektorju v Sloveniji urejena pravna veljava in podeljen javni interes, kar na eni strani prinaša splošno družbeno prepoznavnost in veljavo ter podlago za podporo s strani javnih oblasti na drugi strani. Področja delovanja mladinskega sektorja se nanašajo na avtonomijo mladih, neformalno učenje in usposabljanje ter večanje kompetenc mladih, dostop mladih do trga delovne sile in razvoj podjetnosti mladih, skrb za mlade z manj priložnostmi v družbi, prostovoljstvo, solidarnost in medgeneracijsko sodelovanje mladih, mobilnost mladih in mednarodno povezovanje, zdrav način življenja in preprečevanje različnih oblik odvisnosti mladih, dostop mladih do kulturnih dobrin in spodbujanje ustvarjalnosti ter inovativnosti mladih in sodelovanje mladih pri upravljanju javnih zadev v družbi (ZJIMS, 2010, 4. člen).

Uzakonjena definicija v Sloveniji je sicer nekoliko širše zastavljena in sledi mednarodno uveljavljenemu razumevanju mladinskega sektorja, in sicer da se mladinski sektor nanaša na področja, kjer se izvajajo mladinske dejavnosti, ki so opredeljene v splošnih ciljih državne mladinske strategije ali drugega strateškega dokumenta na mladinskem področju (Youth Sector, b. d.). V primeru Slovenije so ta področja opredeljena že v samem zakonodajnem okviru, ki pa jih seveda dopolnjuje in podrobneje ureja še Nacionalni program za mladino (NPM). Dejavnost mladinskega sektorja organizirajo mladi ali akterji mladinske politike z namenom izboljšanja položaja mladih in njihovega opolnomočenja za aktivno sodelovanje v lastno korist in v korist družbe, pri čemer je sektor sestavljen iz različnih vladnih institucij, nevladnih organizacij, agencij, zasebnikov, prostovoljcev, služb in drugih akterjev, ki delajo z mladimi ali so bili ustanovljeni v njihovo korist (prav tam).

Sam izraz mladinski sektor je bil v tujini znan, še preden se je uveljavil pri nas, kar pa ne pomeni, da v praksi ni bil v rabi. Še pred njegovo zakonsko opredelitvijo se je uporabljal na podoben način kot izraz *nevladni sektor* in se je z njim opredeljevalo predvsem organizacije, ki so delovale na področju mladine. Večina teh organizacij pa je bila vsebinsko in preko razpisov povezana z delovanjem Urada Republike Slovenije za mladino (URSM; glej Baumkirher in drugi, 2012). Urejenost mladinskega sektorja, kot jo poznamo v Sloveniji danes, se je dejansko vzpostavila oziroma dokončno uredila s sprejemom Zakona o javnem interesu v mladinskem sektorju leta 2010, ki je jasno definiral pojme, akterje in nekatere odgovornosti, ki so bili do tedaj bolj ali manj plod vzpostavljene prakse.

Normativni in vsebinski okvir mladinskega sektorja

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju celostno definira mladinsko politiko in zajema tako njen horizontalni kot vertikalni vidik, vendar pa pri tem ni moč spregledati, da je vertikalna mladinska politika, torej tista, ki se nanaša na urejanje področja mladinskega sektorja, v samem zakonu naslovljena bolj neposredno. Javni interes države je v zakonu opredeljen v kontekstu zagotavljanja normativnih in drugih pogojev za razvoj področij mladinskega dela in vključevanja mladinskega vidika v strategije, politike ter ukrepe, ki vplivajo na mlade ter finančne podpore mladinskim programom in programom za mlade, vključno s podporo mladinski

infrastrukturi (ZJIMS, 2010, 5. člen).¹ Vloga države na področju vertikalne mladinske politike je tako bolj neposredno izkazana, saj ji je naložena skrb za razvoj mladinskega sektorja in mladinskega dela z zagotavljanjem normativnih in drugih pogojev, med katerimi gre posebej izpostaviti finančno podporo in tudi podporo mladinski infrastrukturi. S temi elementi se primarna odgovornost države kaže predvsem v zagotavljanju trajnostne podpore mladinskemu delu.

Država ima preko urada RS z mladino tudi pomembno vlogo določanja dejanskih meja mladinskega sektorja. Poleg zagotavljanja finančne podpore mladinskim programom in programom za mlade lahko kot neposredne aktivnosti, naložene državi, ki izhajajo iz ZJIMS-a, opredelimo tudi podeljevanje statusa organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju in podeljevanje priznanj za dosežke v mladinskem sektorju. Status organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju lahko pridobijo tiste organizacije, ki redno izvajajo mladinske programe oziroma programe za mlade, izkazujejo pomembnejše dosežke pri razvoju in povezovanju mladinskega dela in razpolagajo z ustreznimi materialnimi in človeškimi zmogljivostmi za delovanje (ZJIMS, 2010, 11. člen), pri čemer zakon razlikuje med mladinskimi organizacijami, ki izpolnjujejo pogoj pretežnega deleža članstva in vodstva v starostni skupini do dopolnjenega 29. leta, in organizacijami za mlade. Kot osrednji mehanizem ZJIMS državi z namenom uresničevanja javnega interesa v mladinskem sektorju nalaga sprejem nacionalnega programa za mladino (NPM), katerega naloga je, da podrobneje opredeljuje prednostne naloge in ukrepe. Področje mladinskega sektorja je v Nacionalnem programu za mladino 2013–2022 podrobneje urejeno v področju Mladi in družba ter pomen mladinskega sektorja, iz katerega izhajajo cilji po posameznih podpodročjih za uresničevanje javnega interesa v mladinskem sektorju. Ob tem gre poudariti, da se to poglavje oziroma področje nanaša na vertikalno mladinsko politiko in ni izolirano od ostalih področij, saj kljub temu velja, da izvajajo organizacije v mladinskem sektorju programe na različnih področjih, ki vplivajo na življenje mladih in se razprostirajo horizontalno.

Uresničevanje ciljev na področju mladinskega sektorja država zagotavlja preko urada za mladino (URSM), ki se za to poslužuje različnih mehanizmov in aktivnosti: (1) Na področju zagotavljanja finančne podpore URSM to zagotavlja s financiranjem mladinskih programov in programov za mlade, ki jih urad izvaja v okviru javnih pozivov in javnih razpisov, tudi s pridobivanjem sredstev iz evropskih strukturnih skladov. V sklopu zagotavljanja finančne podpore je potrebno izpostaviti tudi financiranje programa in delovanja Mladinskega sveta Slovenije ter podporo delovanju Nacionalne agencije za programe EU na področju mladine, Erasmus+ in Evropske solidarnostne enote, preko katerih se prav tako zagotavlja velik del sredstev, namenjenih financiranju projektov na področju mladine. Naloge nacionalne agencije v Sloveniji opravlja Zavod MOVIT. (2) Na področju informiranja mladih urad zagotavlja delovanje portala *mlad.si*, ki je kot osrednja informacijska točka namenjen vsem mladim v Sloveniji kot tudi tistim, ki se z mladimi ukvarjajo. (3) Na področju ustvarjanja kapacitet za kakovostno mladinsko delo je glavni dosežek v preteklih letih sprejeta nacionalna poklicna kvalifikacija

¹ Horizontalni vidik je tako v okviru člena, ki ureja javni interes v mladinskem sektorju, naslovljen le v delu, ki se nanaša na vključevanje mladinskega vidika v strategije, politike in ukrepe drugih resorjev. Se pa horizontalni vidik v večji meri naslavlja posredno predvsem preko nacionalnega programa za mladino (za več glej poglavje o mladinski politiki).

mladinski delavec. Prav tako pa je leta 2018 urad pričel s procesom priprave okvira kakovostnega mladinskega dela, v ta namen ustanovil posebno delovno skupino, izvedel posamezne posvete na temo kakovostnega mladinskega dela in pričel s pripravo strokovnih podlag. V sklop aktivnosti za ustvarjanje kapacitet za kakovostno mladinsko delo lahko prištejemo tudi redni letni posvet mladinskega sektorja, ki ga urad izvaja v sodelovanju z MSS-jem, in ostale tematske posvete, ki jih organizira v sodelovanju z drugimi organizacijami v mladinskem sektorju (npr. z Zavodom MOVIT).

Na področju infrastrukture v mladinskem sektorju urad redno spremlja njen razvoj in jo spodbuja skozi različne mehanizme. Kot najmočnejši ukrep na tem področju gre izpostaviti javni razpis Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (URSM) za izbor operacij za sofinanciranje investicij v mladinsko turistično infrastrukturo – mladinski centri v letu 2008, s katerim se je podprlo investicijske projekte v javno mladinsko infrastrukturo. S sredstvi iz javnega razpisa se je sofinanciralo izgradnjo in dograditve nastanitvenih zmogljivosti desetih mladinskih centrov. Na področju zagotavljanja geografsko usklajenega razvoja mladinskega sektorja in razvoja mladinskih politik na lokalni ravni urad izvaja, sodeluje ali podpira različne podporne programe in projekte. Na področju spodbujanja razvoja mladinske politike na lokalni ravni lahko izpostavimo projekt Rastimo skupaj, ki ga urad izvaja skupaj z MSS-jem. Prav tako urad preko lastnih aktivnosti in v sodelovanju z organizacijami iz mladinskega sektorja spodbuja h krepitvi delovanja mreže lokalnih mladinskih svetov in mladinskih centrov.

Na področju spodbujanja participacije mladih in spodbujanja ter krepitve stalnih mehanizmov posvetovanj z mladimi urad ta področja kot prioriteta predvideva v okviru finančnih mehanizmov in na tak način organizacije spodbuja k sistematičnemu naslavljanju tega področja. Prav tako urad podpira in aktivno sodeluje tudi v okviru izvajanja mladinskega dialoga v Sloveniji in MSS-ju kot glavnemu izvajalcu procesa v Sloveniji v okviru svojih pristojnosti nudi podporo pri obravnavi predlogov, ki jih mladi v okviru posvetovanj naslovijo na politične odločevalce. Na področju spodbujanja mobilnosti v mladinskem sektorju urad poleg omogočanja izvajanja programov EU na področju mladine v Sloveniji preko nacionalne agencije mladinske organizacije tudi aktivno spodbuja k udeleževanju in prijavljanju projektov v okviru obeh programov. Prav tako urad mobilnost spodbuja preko Evropske mladinske kartice, katere izvajanje omogoča s podpisom delnega sporazuma o mladinski mobilnosti preko mladinske kartice v okviru Sveta Evrope, samo implementacijo kartice pa izvaja nevladni partner SLOAM, Agencija za mlade.

Mladinski sektor kot prostor nudenja podpore mladim in učenja demokracije

Mladinski sektor v družbi zaseda pomembno mesto, saj je primarno namenjen mladim, ki so posebna družbena skupina v obdobju prehajanja iz otroštva v odraslost. Na tej poti se mladi srečujejo s številnimi prehodi in drugimi življenjskimi dogodki, ki v njihovem življenju povzročajo spremembe in izzive. V tem turbulentnem obdobju v življenju vsakega mladega posameznika se odvijajo procesi socializacije, pridobivanja številnih novih znanj, kompetenc in izkušenj, ki so potrebne za uspešno vključevanje v družbo. Mladinski sektor je tudi prostor, v katerem se odvija mladinsko delo. Mladinski sektor in mladinsko delo sta medsebojno prepletena in sta si komplementarna, zato si težko predstavljamo enega

brez drugega. Za namen ponazoritve položaja in pomena mladinskega sektorja za posameznika in za družbo bomo uporabili koncept trikotnika blaginje, ki mladinski sektor, ki ga uvrščamo v sfero civilne družbe, postavlja v del družbenega prostora, ki je razpet med sfero države, sfero skupnosti in sfero zasebnosti (Evers in Laville, 2004; Pestoff, 1992). Za sfero civilne družbe je značilno, da na nek način vsebuje značilnosti vseh treh sfer, med katere je razpeta, in jo lahko definiramo z dimenzijami neprofitnosti (organizacija dobička ne deli med ustanovitelji, ampak ga vrača v svojo dejavnost), zasebnosti (ločenost od države) in formalnosti (ločenost od neformalne skupnosti).

V tej razpetosti med različnimi sferami, ki jo s svojim položajem prevzema mladinski sektor, lahko najdemo tudi povezave z mladimi oziroma z njihovo razpetostjo v vsakdanjem življenju, ki se prav tako razteza znotraj vseh treh sfer družbe, in izzivi, ki iz tega izvirajo in ki so lahko uspešno naslovljeni ravno v okviru mladinskega sektorja oziroma mladinskega dela. Mladinsko delo v državi blaginje lahko vidimo kot nosilca različnih vlog, kjer viša dodano vrednost formalnega izobraževanja, lajša integracijo mladih v družbo, prispeva h krepitvi aktivnega državljanstva med mladimi in nudi podporo mladim pri vstopanju na trg dela. Mladinski sektor tako na nek način predstavlja središčni prostor, v katerem mlad posameznik najde oporo in prostor za uresničevanje svojih idej in udejstvovanje v družbi. Pri tem ne gre spregledati tudi pomena neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja, ki se odvija v organizacijah v mladinskem sektorju in pomembno prispeva k osamosvajanju mladih. Mladi lahko namreč z vključevanjem v neformalno izobraževanje v mladinskih organizacijah osvojijo kar pet od šestih najbolj iskanih kompetenc med zaposlovalci: komunikacijske kompetence, kompetence sprejemanja odločitev, dela v skupinah, samozavesti in organizacijske kompetence (Souto-Otero in drugi, 2012), kar predstavlja pomembno komplementarnost formalnemu izobraževanju in prispeva k njihovem uspešnejšemu vključevanju v trg dela.

Poleg razumevanja mladinskega sektorja in z njim povezanega mladinskega dela, ko gre za nudenje ustreznega okolja za razvoj in blaženja izzivov, s katerimi se mladi soočajo zaradi razpetosti med tremi sferami družbe, moramo na mladinski sektor gledati tudi kot na učno polje demokracije. Organizacije v mladinskem sektorju delujejo na takšnih temeljih, na katerih v veliki meri prispevajo k ustvarjanju okolja, v katerem se mladi posamezniki izgradijo kot aktivni in odgovorni državljani. Participacija mladih v mladinskem sektorju tako ni razumljena zgolj kot cilj, ki ga je potrebno doseči, ampak je hkrati in predvsem metoda za doseganje širšega spektra ciljev, povezanih z doseganjem avtonomije mladih. Vzgoja odgovornih državljanov in spodbujanje avtonomije s pridobivanjem kompetenc za neodvisno življenje je primarna odgovornost države, organizacije v mladinskem sektorju pa so tiste, ki lahko to skozi svoje delovanje mladim omogočajo vpliv na družbo ter jim pomagajo na poti ekonomskega in socialnega osamosvajanja, s čimer posledično prispevajo k razvoju države (glej ReNPM13-22, 2013; Mladinski svet Slovenije, 2010). Ob tem so mladinske organizacije tiste, ki mladim skozi vključitev v formalne strukture, tj. v institucionalno mladinsko politiko, omogočajo neposredno izkušnjo demokratičnega življenja v družbi.

Mladinski sektor v širšem demokratičnem okolju tvori pomemben del državljan-skih prostorov, ki ga razumemo kot fizični, virtualni in pravni prostor, kjer lahko državljani skozi različne oblike izvajajo svoje pravice do svobodnega združevanja, izražanja in mirnega zbiranja z namenom reševanja problemov in izboljšanja

življenj (Deželan in drugi, 2020). Mladinski sektor kot skupek mladinskih organizacij in organizacij za mlade je v tem kontekstu še posebej pomemben, saj so to organizacije, preko katerih se mladi vključujejo v javno življenje. Organizacije mladinskega sektorja so v življenju in za življenje mladih posebnega pomena, saj so to tiste organizacije, ki so usmerjene v tematike s fokusom na mladih. Te organizacije te iste tematike tudi umeščajo na javnopolitični dnevni red in za njih iščejo inovativne javnopolitične rešitve (prav tam). S sklopom instrumentov, ki jih mladim za njihovo javnopolitično udejstvovanje ponujajo organizacije mladinskega sektorja, organizacije mladinskega sektorja pomembno prispevajo k preseganju omejitev zastopništva mladih v demokratičnem življenju. Na tem mestu gre izpostaviti »zakonodajni deficit« oziroma problem odsotnosti zakonodajnega predstavništva mladih, saj volilna pravica, ki je s spodnjo starostno mejo omejena na 18 let, ne zajame celotne populacije mladih in je tako del mladih inherentno izključen iz procesov demokratičnega predstavnštva (Rakar in drugi, 2011). Del njihovega zagovornišтва sicer prevzemajo starši, vendar pa specifičnih teženj in potreb te generacije ni moč v zadostni meri prenesti v javnopolitično areno po tej poti. Tako ena najpomembnejših vlog pri preseganju teh omejitev pripada ravno organizacijam v mladinskem sektorju (prav tam). Vendar pa za uspešnost izvajanja te naloge in vključevanja čim širšega kroga mladih –tako tistih, ki so vključeni v mladinske organizacije, kot tudi tistih, ki niso – organizacije mladinskega sektorja potrebujejo širšo prepoznavnost in podporo s strani skupnosti. Ob tem je smiselno izpostaviti tudi, da mladinski sektor pomembno prispeva k spodbujanju demokratičnega udejstvovanja tudi v delu populacije mladih, ki že ima volilno pravico in svoje interese lahko elaborira preko konvencionalnih kanalov predstavniške demokracije, vendar pa te poti preprosto ne prepozna kot primerne za interes mladih. Tudi v tem primeru pomembno vlogo zasedajo organizacije mladinskega sektorja, saj predstavljajo instrument, ki ponuja alternativo obstoječim oblikam predstavnštva mladih, ki prav tako premošča izzive udejstvovanja t. i. nepovezane mladine. Mladinski sektor preko svojih metod dela in aktivnosti, ki so v veljavi (glej poglavje o mladinskem delu), spodbuja različne vidike družbene aktivnosti (formalno prostovoljno delo, neformalna omrežja znotraj skupnosti, neformalne politične akcije, altruizem, različne oblike angažiranosti znotraj skupnosti ipd.) in po tej plati neguje participacijo mladih kot proces integracije v družbo preko ponotranjanja demokratičnih norm (prav tam).

Raznolikost akterjev mladinskega sektorja

Za akterje v mladinskem sektorju je značilna visoka stopnja raznolikosti in med seboj jih lahko delimo na podlagi različnih kriterijev. V nadaljevanju bomo izpostavili ključne akterje v mladinskem sektorju v Sloveniji, kot smo jih identificirali tako na podlagi normativnega okvira kot tudi na podlagi uveljavljene prakse. Podrobneje smo se osredotočili na del mladinskega sektorja v »ožjem« smislu, tj. na tisti del sektorja, kjer se odvijajo procesi neposrednega dela z mladimi v mladinskih organizacijah in organizacijah za mlade. Pri splošnem pregledu akterjev mladinskega sektorja v Sloveniji lahko te najprej razdelimo glede na raven, na kateri delujejo (nacionalna, lokalna), in nato še na tiste, ki delujejo kot predstavniki javnih oblasti (vladne institucije, občinski organi) ali civilne družbe (mladinski sveti, mladinske organizacije, organizacije za mlade, mladinski centri).

Mladinski sektor kot prostor oblikovanja in uresničevanja mladinskih politik na nacionalni ravni močno zaznamuje država s svojimi institucijami. Med temi najmočnejšo vlogo zasedajo vladne institucije (ministrstva in vladni organi), ki so pristojne za oblikovanje in izvajanje mladinske politike. V okviru vladnih institucij je potrebno posebej izpostaviti Urad RS za mladino, ki je v okviru izvršilne veje oblasti zadolžen za področje mladine in sicer kot glavni usklajevalec vseh aktivnosti, ki naslavljajo položaj mladih v Sloveniji (Urad RS za mladino, b.d.). Na lokalni ravni vlogo predstavnika oblasti prevzemajo občine, ki imajo v določenih primerih ustanovljene tudi posebne urade, kar je pogojeno tudi z velikostjo občine. Ob bok predstavnikom oblasti lahko v kontekstu širšega razumevanja mladinskega sektorja izpostavimo še Zavod MOVIT, ki izvaja naloge nacionalne agencije v programih EU na področju mladine in deluje v vlogi financiranja različnih aktivnosti. Na strani civilnodružbenih organizacij v mladinskem sektorju vlada večja pestrost in jih lahko glede na njihovo vlogo in pomen pri razvoju mladinskih politik in mladinskega dela. Lahko jih razdelimo v štiri glavne skupine, in sicer mladinske organizacije (tudi nacionalne), mladinske svete, mladinske centre in druge nevladne organizacije na tem področju. Porazdelitev v te skupine tako temelji na ZJIMS-u kot tudi na glavnem finančnem mehanizmu URSM za sofinanciranje programov mladinskega dela (t. i. javnega poziva). ZJIMS organizacije sicer deli na tri tipe: mladinske organizacije, organizacije za mlade in mladinske svete, a hkrati opredeljuje tudi dejavnost mladinskih centrov. Slednji so namreč že od začetkov stalnica uradovega javnega poziva, ki pa je razdeljen na tri glavne skupine upravičenih organizacij (nacionalne mladinske organizacije, mladinske centre in druge nevladne organizacije na področju mladine). Med te skupine so se do leta 2015 uvrščali tudi mladinski sveti lokalnih skupnosti, ki pa so bili kasneje zaradi svoje specifičnosti iz javnega poziva izločeni ter prepuščeni drugačnim instrumentom financiranja.

Mladinske organizacije

Združevanje in delovanje mladih v mladinskem sektorju se odvija v različnih oblikah organizacij. V grobem lahko te organizacije razdelimo na mladinske organizacije in organizacije za mlade. Slednje so tiste, ki s svojim delovanjem izvajajo programe za mlade in imajo za to usposobljene delavce, vendar niso mladinska organizacija; kar pa ne pomeni, da mladi ne sodelujejo pri pripravi in izvedbi programa. Kot mladinsko organizacijo pa se v skladu z zakonom, ki ureja mladinski sektor v Sloveniji, smatra (ZJIMS, 2010, 3. člen):

... avtonomno demokratično prostovoljno samostojno združenje mladih, ki s svojim delovanjem omogoča mladim pridobivanje načrtnih učnih izkušenj, oblikovanje in izražanje njihovih stališč ter izvajanje dejavnosti v skladu z njihovo interesno, kulturno, nazorsko ali politično usmeritvijo, ter je organizirana kot samostojna pravna oseba, in sicer kot društvo ali zveza društev ali kot sestavni del druge pravne osebe, in sicer društva, zveze društev, sindikata ali politične stranke, s tem, da ji je v temeljnem aktu te pravne osebe zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju.

Upravljanje mladinske organizacije temelji na aktivnem udejstvovanju vseh njenih članov, katerim so pri upravljanju zagotovljene enake možnosti sodelova-

nja (Mladinski svet Slovenije, 2010). Članstvo in vodstvo mladinske organizacije seveda v pretežni meri pripada starostni skupini mladih oziroma ima najmanj 90 odstotkov članstva v starosti do 29 let in 70 odstotkov članov vodstva v starosti od 15. do dopolnjenega 29. leta (ZJIMS, 2010, 11. člen). Glede na zakonsko definicijo in tudi druge opredelitve lahko določimo naslednje štiri temeljne lastnosti mladinskih organizacij, in sicer prostovoljno članstvo, starost članstva in vodstva organizacije, ki je sestavljeno pretežno iz mladih, demokratično delovanje ter delovanje v korist mladih. Glede na raven delovanja pa delimo mladinske organizacije na nacionalne in lokalne. Za pridobitev statusa nacionalne mladinske organizacije je potrebno, da organizacije delujejo oziroma imajo svoje enote na območju večine statističnih regij v Sloveniji in imajo najmanj 300 članic oziroma članov. Pogoja teritorialne organiziranosti in števila članov za pridobitev statusa nacionalne mladinske organizacije ni potrebno izpolnjevati tistim organizacijam, katere člani so pripadniki italijanske ali madžarske narodne skupnosti oziroma romske skupnosti (ZJIMS, 2010, 12. člen).

Baumkircher in drugi (2012) ugotavljajo, da imajo nacionalne mladinske organizacije v mladinskem sektorju posebno vlogo zaradi številčnosti svojega članstva, povezovalne vloge, predvsem pa udeležanja demokratičnih procesov na državni ravni, s katerimi svoje člane uvajajo v aktivno in odgovorno državljanstvo. Da so nacionalne mladinske organizacije v mladinskem sektorju v Sloveniji prepoznane kot eden izmed njegovih pomembnejših delov, kaže tudi njihova statusna ureditev v ZJIMS-u ter njihova ločena obravnava v okviru javnega poziva za sofinanciranje programov mladinskega dela, ki ga redno izvaja URSM. Ob tem tudi ne smemo spregledati zgodovinskega razvoja mladinskih organizacij v Sloveniji ter njihovega vpliva na mladinski sektor, saj gre za organizacije z najdaljšo tradicijo delovanja v mladinskem sektorju, s številnimi dosežki, ki so pomembno vplivali ne samo na razvoj mladinskega sektorja in mladinske politike, ampak tudi na družbo kot celoto. Glede na pravni status so mladinske organizacije v Sloveniji organizirane kot samostojne mladinske organizacije v obliki društva ali zveze društev, lahko pa so organizirane tudi kot mladinske organizacije znotraj obstoječe članske organizacije, ki je lahko organizirana kot društvo, zveza društev, politična stranka ali sindikat. Slednjim organizacijam običajno rečemo podmladek in so pri nas najpogostejše razširjene med političnimi strankami. Da je tovrstna organizacija priznana kot mladinska organizacija, ji mora biti v temeljnem aktu matične organizacije zagotovljena avtonomija delovanja v mladinskem sektorju (ZJIMS, 2010, 11. člen).

Podmladki političnih strank oziroma mladinske organizacije v političnih strankah so omenjene tudi v Zakonu o političnih strankah, in sicer pri možnosti včlanitve mladoletnih oseb, saj je v mladinsko organizacijo možna včlanitev mladoletne osebe, ki je stara najmanj petnajst let, medtem ko je za članstvo v politični stranki za mladoletne osebe potrebno soglasje staršev (Zakon o političnih strankah, 1994, 6. člen). Prav tako je mladinska organizacija omenjena v delu financiranja političnih strank, in sicer da lahko mladinska organizacija, ki ima status organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju, pridobiva javna sredstva za sofinanciranje programov v mladinskem sektorju v skladu s predpisi, ki urejajo javni interes v mladinskem sektorju (Zakon o političnih strankah, 1994, 21. člen).

Pri mladinskih organizacijah poznamo dve vrsti članstva: individualno in kolektivno. O individualnem članstvu govorimo npr. pri društvih, v katera se včlanjujejo posamezniki, o kolektivnem članstvu pa, ko se društva združujejo v zvezo društev.

Pri organiziranosti nacionalnih mladinskih organizacij tako ločimo med organizacijami, ki delujejo kot zveze društev in so njihove lokalne enote organizirane kot društva, ter organizacijami, katerih lokalne enote niso samostojne pravne osebe. Organizacije se načeloma gradijo od spodaj navzgor, kar pomeni, da se posamezniki združujejo v organizacije na lokalni ravni, te pa nato v nacionalne organizacije in hipotetično tudi mednarodne/evropske, vendar se je v praksi pokazal tudi drugačen način gradnje organizacij. Za večino nacionalnih mladinskih organizacij je značilna njihova vpetost v mednarodno sodelovanje in članstvo v mednarodnih stanovskih organizacijah.

V Sloveniji imamo trenutno štirinajst organizacij, ki so pridobile status nacionalne mladinske organizacije. Te so Gasilska zveza Slovenije – Mladinski svet, Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov, Slovenska demokratska mladina, Društvo mladinski ceh, Zveza študentskih klubov Slovenije, Mlada Slovenija, Zveza tabornikov Slovenije, Mladi forum SD, Planinska zveza Slovenije, Nova generacija SLS, Zveza slovenske podeželske mladine, Sindikat študentov, dijakov in mladih brezposelnih, Mladinska zveza Brez izgovora Slovenija – Youth Network No Excuse Slovenia, Pomursko madžarsko mladinsko društvo – Muravidéki Magyar Ifjúsági Szervezet. Izmed teh štirinajstih organizacij je šest takšnih, ki so organizirane znotraj večjih organizacij, med katerimi so štiri mladinske organizacije političnih strank. Ostale organizacije so organizirane kot društva oziroma zveze društev. Ena organizacija je pridobila status nacionalne mladinske organizacije kot organizacija, ki združuje predstavnike madžarske narodne manjšine.

Nacionalne mladinske organizacije, ki tudi tvorijo MSS, so se po večini začele sistematično ustanavljati konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, na kar je ključno vplivalo prehajanje v novo družbeno ureditev in krepitev pluralnosti. Prav tako pomembno rast mladinskih organizacij pa je povzročil razpad Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS), ki je oktobra 1989 sprejela odločitev o preoblikovanju v politično stranko. S procesi prehoda se je odprl prostor formiranju novih političnih strank, ki jih je pospremlilo tudi ustanavljanje njihovih podmladkov. Podmladki političnih strank so v obdobju prehoda zasedli pomembno mesto tudi v polju mladinskega organiziranja oziroma mladinskega sektorja in so to vlogo zadržali vse do danes. Njihov vpliv v sektorju se je skozi leta sicer spreminjal, vendar so ves ta čas predvsem preko MSS-ja imeli vpliv na razvoj mladinskega sektorja in mladinske politike v Sloveniji. V sklopu vala ustanavljanja novih mladinskih organizacij so se poleg političnih podmladkov v večjem številu vzpostavljale tudi samostojne laiške organizacije za dejavnosti, ki so poprej potekale pod okriljem Rimokatoliške cerkve (Škulj, 2016). Te so prav tako zasedle pomembno mesto v mladinskem sektorju.

Mladinski svet Slovenije in mladinski sveti lokalnih skupnosti

Med civilnodružbenimi organizacijami v mladinskem sektorju pomembno vlogo zastopanja interesov mladih in mladinskih organizacij zasedajo mladinski sveti. Ti kot krovna združenja mladinskih organizacij predstavljajo mesto za sodelovanje mladih in skupno izvajanje aktivnosti. Mladinski sveti delujejo na nivoju države (Mladinski svet Slovenije) ali na nivoju lokalne skupnosti (mladinski sveti lokalne skupnosti). Mladinski sveti so ustanovljeni in delujejo na podlagi Zakona o mladinskih svetih, ki mladinski svet definira kot prostovoljno združenje mladinskih organizacij. V primeru nacionalnega mladinskega sveta morajo organizacije članice izpolnjevati pogoj pridobljenega statusa nacionalne mladinske organizacije v skladu z ZJIMS-om, medtem ko za mladinske svete lokalnih skupnosti (MSLS) velja, da združujejo mladinske organizacije, ki imajo sedež v isti enoti lokalne samouprave oziroma isti občini (Zakon o mladinskih svetih – ZMS, 2000, 2. člen). Združevanje v MSS in MSLS-je temelji na načelih svobodnega združevanja, enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja avtonomnosti vsake mladinske organizacije. MSS in MSLS zastopajo interese mladinskih organizacij, ki so v njih včlanjene, zakon pa med dejavnosti mladinskih svetov umešča še izvajanje ali sodelovanje pri izvajanju mladinskega dela in drugih dejavnosti na področjih mladinskega sektorja v skladu z ZJIMS-om, zagotavljanje pogojev za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih, omogočanje sodelovanja mladih pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih ter opravljanje drugih

Malo mešano

nalog za uveljavljanje interesov mladih, opredeljenih s temeljnim aktom (Zakon o mladinskih svetih, 2000, 5. člen).

Pomembnost položaja mladinskih svetov in na nek način tudi njihovo vključitev v javnopolitični proces, kadar se odloča o zadevah s področja mladine, ZMS ureja v za mladinske svete ključnem 6. členu, kjer se nalaga obveznost predstavnikom oblasti. V njem piše, da morajo vlada, ministrstva in drugi državni organi ter organi lokalnih skupnosti pred določanjem predlogov zakonov in drugih predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, o tem obvestiti Mladinski svet Slovenije oziroma mladinske svete lokalnih skupnosti (Zakon o mladinskih svetih, 2000, 6. člen). Urejen položaj mladinskih svetov predstavlja enega od indikatorjev dobre mladinske politike. Participacija mladih pri oblikovanju in izvajanju mladinske politike je namreč ena njenih ključnih sestavin in mladinski sveti so tisti predstavniki interesov mladinskih organizacij in mladih, ki naj bi v odnosu med odločevalci in mladimi zasedali osrednje mesto. Mladinski sveti morajo imeti privilegirano vlogo partnerja političnih odločevalcev pri razvoju in implementaciji mladinskih politik.

Razvoj mladinskih svetov v Sloveniji se prične v aprilu 1990, ko je bil kot odgovor na praznino, ki je nastala na področju organizirane mladine po razpadu oziroma preoblikovanju Zveze socialistične mladine Slovenije, ustanovljen Mladinski sveta Slovenije. Ta je bil ustanovljen tudi na podlagi prakse s podobnimi strukturami v drugih zahodnoevropskih državah. MSS je s podpisom ustanovne listine ustanovilo sedemnajst organizacij, ki so delovale na področju mladine, z namenom zastopanja in uveljavljanja skupnih interesov mladih in mladinskih organizacij v odnosu do družbenih institucij, še posebej državnih organov. Po drugi strani se lokalni mladinski sveti formalno v devetdesetih letih niso mogli vzpostaviti, saj ni bilo potrebne zakonske podlage za to. Tako je na primer Mladinski svet Ljubljane z delovanjem pričel leta 1996, vendar se je kot tak lahko registriral šele leta 2001, ko je bila s sprejetjem Zakona o mladinskih svetih vzpostavljena potrebna zakonska podlaga (Baumkirher in drugi, 2012). Neurejena zakonska podlaga je vplivala tudi na delovanje MSS-ja, ki je bil konec devetdesetih let prejšnjega stoletja celo izbrisan iz registra z odvzemom matične številke, v začetku leta 2000 pa mu je bil ukinjen še bančni račun (prav tam). Takratna zakonodaja namreč MSS-ju ni omogočala možnosti pridobitve pravne subjektivitete predvsem zaradi povezave med članicami, organiziranimi v skladu z zakonom o društvih in političnimi strankami, saj so bili v MSS vključeni tudi podmladki političnih strank (Škulj, 2016). Za premostitev nastale situacije se je začelo s pripravo Zakona o mladinskih svetih in njegovim sprejemom leta 2000, ki je uredil potrebno pravno podlago za obstoj in delovanje mladinskih svetov na način, da je mladinske svete vzpostavil kot pravne osebe *sui generis*. Na podlagi zakona in sprejetega Pravilnika o registraciji in vodenju registra mladinskih svetov se je MSS uradno registriral leta 2002, pred tem pa je kot prvi to storil Mladinski svet Ljubljane.

Mladinski svet Slovenije

Glavni namen MSS-ja, kakor izhaja iz njegovega Statuta, je prispevati k oblikovanju okolja, ki omogoča mladim razvoj v odrasle ljudi, kakršne potrebuje družba v prihodnje, in ob tem stremijo k temu, da bodo mladi avtonomni, solidarni, odgovorni in angažirani (Mladinski svet Slovenije, 2018, 7. člen). Kot glavne naloge ima MSS s statutom opredeljeno omogočanje sodelovanja mladih pri sprejemanju

zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na njihovo življenje; zagotavljanje pogojev za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih; zagovorništvo mladih in mladinskih organizacij; izvajanje mladinskega dela in sodelovanje pri njegovem razvoju; spodbujanje razvoja mladinskih organizacij kot instrumenta mladih v družbi in njihove aktivne udeležbe v javnem življenju; spodbujanje razvoja prostovoljnega organiziranja mladih; koordiniranje in podpora delovanju MSLS-jev; sodelovanje z drugimi organizacijami v mladinskem sektorju in nevladnimi organizacijami; ter predstavljanje in zastopanje mladih, mladinskih organizacij v domovini in tujini (Mladinski svet Slovenije, 2018, 8. člen). S svojim namenom in nalogami je MSS prepoznan kot osrednji akter na strani civilne družbe na področju mladinske politike, kar tudi sovпада z njegovim delovanjem. To vlogo mu priznavajo tudi ostali deležniki tako v mladinskem sektorju kot tudi širše. Temu v prid govori tako zakonski okvir, ki mu to vlogo normativno podeljuje kot krovni mladinski organizaciji v Sloveniji.

Mladinski svet Slovenije je bil od svoje ustanovitve dalje eden izmed glavnih promotorjev in ključnih akterjev razvoja mladinske politike in mladinskega sektorja v Sloveniji. Z mednarodnim povezovanjem je že od svojih začetkov pridobival vpogled v urejanje tega področja v drugih državah in v skladu s tem poskušal predlagati rešitve za slovensko okolje. Mednarodno udejstvovanje mu je dvigovalo kredibilnosti tako pri notranji kot zunanji javnosti, hkrati pa je lahko k ozaveščanju kot tudi o pomenu mladinskih struktur in mladinske politike lahko pristopal v obliki sodelovanja z mednarodnimi mladinskimi organizacijami ter institucijami Sveta Evrope in Evropske unije, kar mu je močno dvigovalo kredibilnost. Vse od svojih začetkov je MSS uporabljal in razširjal termine, kot sta mladinska politika in mladinsko delo, ki so bili povzeti prav po praksah iz tujine in so s časom dobivali jasnejši pomen tudi pri nas. Mladinsko politiko se je tako razumelo kot politiko na področju mladih in mladinskih organizacij, ki jo soustvarjata javni in mladinski sektor, medtem ko se je mladinsko delo razumelo kot konkretno delo z mladimi oziroma prostovoljno udejstvovanje mladih, ki se odvija znotraj mladinskega sektorja, zajema različna interesna področja ter pripomore k izboljšanju položaja mladih (Baumkirher in drugi, 2012). Prav tako se je MSS že v devetdesetih lotil priprave zakonodajnih rešitev na področju mladinskega sektorja, a bil pri tem neuspešen. Je pa pomembno vlogo glavnega partnerja na strani mladinskega sektorja prevzel po letu 2003, in sicer v procesu, ki je na koncu pripeljal do oblikovanja in sprejetja ZJIMS-a, ter tudi v vmesni fazi zastoja procesa sprejemanja ZJIMS-a pripravil svoj predlog zakona o mladinskem delu in mladinski politiki, kar je prispevalo k temu, da razprava o zakonu ni zamrla in da se proces njegovega sprejemanja ni povsem ustavil.

Poleg aktivne vključitve MSS-ja v pripravo zakonodaje se njegova redna dejavnost v javnih politikah, ki zadevajo mlade, kaže tudi na ostalih področjih njegovega delovanja. Posebej gre izpostaviti vlogo MSS-ja pri oblikovanju nacionalnega programa za mladino (NPM), pri katerem je bil MSS vključen kot partner in je skupaj z URSM aktivno pripravljal njegovo besedilo. Tako je bil vključen v posvetovanja, ki so potekala na ravni ministrstev, prav tako pa je tudi vodil civilni dialog z ostalimi organizacijami v mladinskem sektorju. Temelj tega delovanja MSS-ja predstavlja sklop programskih dokumentov, ki jih je ta razvil v okviru delovanja Komisije za mladinske politike in predstavljajo vsebinsko osnovo za njegovo delovanje na področju zagovorništva. Programski dokumenti, katerih intenzivna priprava je potekala v

letih med 2009 in 2011, nekateri pa so bili kasneje tudi posodobljeni, zajemajo področja mladinskega organiziranja, zaposlovanja, izobraževanja, stanovanjske problematike, informiranja, participacije, zdravja, mobilnosti in prostovoljstva mladih. Vsebinsko področje zagovorništva dopolnjujejo tudi nekateri drugi dokumenti, ki so nastali v okviru različnih projektov in sodelovanj z drugimi organizacijami in so nastajali skozi leta (npr. Resolucija o priznavanju neformalnega izobraževanja v Sloveniji, Deklaracija Mladi o okolju, Resolucija o razvoju mladinskega sektorja in mladinske politike 2014, Dogovor o medgeneracijskem sodelovanju, Zaveza slovenskega mladinskega sektorja in Urada RS za mladino za zdravje mladih v Sloveniji). Celoten spekter vsebinskih podlag za zagovorništvo MSS uporablja skozi različne aktivnosti, od neposrednega sodelovanja z institucijami in predstavniki izvršilne in zakonodajne veje oblasti, kjer je potrebno posebej izpostaviti Svet Vlade RS za mladino (SVM), do posameznih zagovorniških kampanj, s katerimi o posameznih tematikah ozavešča tudi širšo javnost.

Članstvo MSS-ja je bilo skozi 31 letno delovanje zelo razgibano. Od prvotnih sedemnajstih ustanovnih organizacij MSS-ja iz leta 1990 je bilo do danes v MSS skupno včlanjenih 38 mladinskih organizacij (Baumkirher in drugi, 2012). Danes MSS sestavlja enajst polnopravnih članic (Društvo Mladinski ceh, Mlada Slovenija, Mladi forum socialnih demokratov, Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije, Mladinska zveza Brez izgovora Slovenija, Nova generacija SLS, Slovenska demokratska mladina, Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov, Zveza slovenske podeželske mladine, Zveza ŠKIS in Zveza tabornikov Slovenije) in dve pridruženi članici (Društvo ŠKUC – mladinska enota in Popotniško združenje Slovenije). Na članstvo MSS-ja v največji meri vpliva Zakon o mladinskih svetih, ki ga regulira na način, da je za članstvo potrebno pridobiti status nacionalne mladinske organizacije. MSS nadalje v okviru pravil delovanja področje članstva ureja z dvema vrstama članstva, in sicer na način, da imajo organizacije s statusom nacionalne mladinske organizacije pravico do polnopravnega članstva, medtem ko se lahko v MSS včlanijo tudi druge mladinske organizacije kot pridružene članice. Za slednje statut zahteva, da delujejo na področjih mladinskega sektorja, imajo vsaj 50 članov in da delujejo na ravni vsaj treh statističnih regij. Če se sprehodimo skozi leta, vidimo, da je imela zakonska opredelitev močan vpliv na članstvo v MSS-ju leta 2013, ko so v veljavo vstopili trenutni pogoji za članstvo v MSS-ju oziroma za pridobitev statusa nacionalne mladinske organizacije, ter leta 2000, ko so zaradi zakonske opredelitve Zakona o mladinskih svetih iz članstva izpadle mladinske organizacije znotraj večjih nevladnih organizacij. Zakon o mladinskih svetih je za mladinske organizacije znotraj drugih večjih organizacij namreč predvidel članstvo v MSS-ju zgolj za podmladke političnih strank. Poleg neizpolnjevanja statusnih pogojev je na članstvo v MSS-ju vplivalo tudi delovanje samih organizacij, ki so bile bodisi neaktivne ali pa so z delovanjem prenehale.

Poleg že izpostavljenega delovanja MSS-ja v mednarodnem okolju velja v tem kontekstu posebej izpostaviti še njegovo članstvo v mednarodnih mladinskih organizacijah oziroma platformah. Leta 1993 je MSS postal pridruženi član Sveta evropskih nacionalnih odborov za mladino (CENYC – Council of European National Youth Committees) in dve leti kasneje še polnopravni član. Prav tako leta 1993 se je kot pridruženi član vključil v Mladinski forum evropskih skupnosti (YFEC – Youth Forum of the European Communities) in kot polnopravni član v Svetovni zbor mladih (WAY – World Assembly of Youth) (Škulj, 2016). Leta 1996 je MSS

sodeloval v procesu ustanavljanja Evropskega mladinskega foruma (YFJ – Youth Forum Jeunesse oziroma European Youth Forum), ki je nadomestil tri dotedanje mladinske platforme v Evropi ter je že ob njegovi ustanovitvi postal njegov polnopravni član. Stopnja aktivnosti slovenskih predstavnikov znotraj evropskih mladinskih organizacij in Evropskega mladinskega foruma je bila vedno na visoki ravni, kar dokazuje tudi dejstvo, da je Evropski mladinski forum (YFJ) kar tri mandate kot predsednik vodil Slovenec, in sicer v mandatu 2009–2010 Tine Radinja in v dveh mandatih v obdobju 2011–2014 Peter Matjašič.

Mladinski *sveti lokalnih skupnosti*

Za mladinske svete lokalnih skupnosti velja, da opravljajo vlogo in dejavnosti krovne mladinske organizacije na lokalni ravni oziroma na območju lokalne skupnosti, kjer so registrirani, na način, kot deluje MSS na nacionalni ravni. Gre torej za analogijo, ki jo lahko z nacionalne ravni preslikamo na lokalno, vendar nas to ne sme zavesti, da bi iz tega sklepali, da je MSS krovno združenje posameznih lokalnih mladinskih svetov. Tovrstna formalna povezava med MSLS-ji in MSS-jem ne obstaja, kakor tudi ne obstaja drugo formalno povezovanje MSLS-jev. Edino povezovanje, in sicer na neformalni ravni, res poteka v okviru MSS-ja, saj ta v okviru svojih dejavnosti skrbi tudi za koordinacijo in podporo delovanju MSLS-jev. MSS tako v okviru letnega programa oziroma posameznih aktivnosti spremlja

Malo mešano

področje mladinskih svetov lokalnih skupnosti, skrbi za njihovo informiranje, koordinacijo, izvaja izobraževanja in usposabljanja, jih vključuje v lastne aktivnosti in z njimi sodeluje pri izvajanju strukturiranega dialoga in drugih projektih. Trenutno je registriranih 42 mladinskih svetov lokalnih skupnosti, vendar ta številka ni nujno pokazatelj njihove dejanske aktivnosti, saj sta npr. v treh občinah registrirana po dva mladinska sveta in v primeru desetih je bila zadnja zabeležena statusna sprememba v registru pred desetletjem ali več. Še najbolj zgovoren podatek o dejanski aktivnosti MSLS-jev je število prijavljenih aktivnosti na Javnem pozivu za sofinanciranje aktivnosti mladinskih svetov lokalnih skupnosti v letu 2018 in 2019, ki ga je objavil URSM, na katerega se je prijavilo zgolj devet MSLS-jev. Tako lahko ugotovimo, da je glede na 212 slovenskih občin število registriranih MSLS-jev nizko, še nižja pa je stopnja njihove aktivnosti. Vzroke za pasivnost, kot je to identificiral MSS, lahko iščemo v nerazumevanju občinskih oblasti za vlogo in pomen mladinskih svetov, v odhodu mladih v univerzitetna središča ter v odsotnost urejenega financiranja (Baumkirher in drugi, 2012). Temu lahko dodamo velikost oziroma raje majhnost občin ter predvsem nezadostno razvitost mladinskega sektorja v posameznih lokalnih okoljih, kjer je preprosto premajhno število mladinskih organizacij ter tudi manj kapacitet, tako na strani lokalnih skupnosti kot na strani mladih, da bi take strukture v polni meri sploh delovale.

Mladinski centri

Eno izmed osrednjih vlog izvajanja mladinskega dela zasedajo mladinski centri, katerih namen je socializacija mladih in njihovo vključevanje v preventivne, neformalno-izobraževalne, prostovoljne, kulturne, socializacijske, prostočasne in druge animacijske programe (Murn in drugi, 2011). Mladinski centri po zakonski opredelitvi predstavljajo organizirana funkcionalna središča za mlade, v katerih se izvajajo programi v mladinskem sektorju in mladinsko delo na lokalni ravni (ZJIMS, 2010, 28. člen), naloge mladinskih centrov pa so raznovrstne in so v veliki meri pogojene tudi z okoljem, v katerem se nahajajo. To pomeni, da so odvisne od potreb mladih, stopnje razvitosti mladinskega sektorja in civilnodružbenega organiziranja, strukture, priložnosti za mlade ipd. Na splošno se naloge mladinskih centrov razprostirajo vse od skrbi za ustvarjanje in nudenje takšnih pogojev oziroma okolja, v katerem bodo mladi lahko delali, se družili in uresničevali svoje interese, pa vse do izvajanja lastnih programov, v katere se mladi vključujejo. Mladinski centri so tako hkrati prostor, kjer je mladim na voljo potrebna infrastruktura za izvajanje mladinskega dela in ustrezna podpora usposobljenega kadra za podporo mladinskemu delu.

Mladinski centri s svojim delovanjem in nalogami stremijo k ustvarjanju pogojev za razvoj ustvarjalnih in kritičnih mladih posameznikov, njihovi cilji delovanja pa so spodbujanje participacije mladih, omogočanje aktivnega državljanstva, uveljavljanje večkulturne vzgoje, predvsem pa integracija mladih skozi boljše poznavanja položaja in vloge mladih v družbi (Murn in drugi, 2011). Te se dosega s pomočjo širokega spektra programov in dejavnosti, ki hkrati nudijo tudi svetovalno, strokovno, organizacijsko, finančno, tehnično in druge oblike pomoči prostovoljnemu združenju, avtonomnim mladinskim skupinam in tudi posameznikom. V tem smislu imajo mladinski centri več različnih funkcij: preventivno, asociativno, servisno, informativno, izobraževalno in razvojno (prav tam). Na kakšen način naj bodo mladinski centri organizirani, ko gre za pravno ureditev, je opredelil ZJIMS, ki je to zastavil precej široko, in sicer na način, da mladinski center zagotavlja

lokalna skupnost ali druga pravna oseba javnega ali zasebnega prava oziroma fizična oseba (ZJIMS, 2010, 28. člen). Vključujoča opredelitev zakona vendarle daje prioriteto urejanju tega področja s strani lokalne skupnosti, vendar zaradi zgodovinskega razvoja in različnih lokalnih kontekstov nikomur ne zapira vrat. To je mogoče opaziti tudi ob pregledu prijav na javni poziv URSM, kamor se prijavlja vse več javnih zavodov, ki opravljajo vlogo mladinskih centrov, kar kaže tudi na postopno krepitev zavedanja o pomenu mladinskega dela na lokalni ravni. Poleg povečevanja števila prijavljenih javnih zavodov, pa se hkrati kaže tudi trend višanja števila vseh upravičencev do sredstev v skupini mladinskih centrov, tudi na strani drugih organizacij.

Začetki mladinskih centrov v Sloveniji segajo v devetdeseta leta prejšnjega stoletja in so bili pogojeni s stanjem družbene odgovornosti posameznikov na lokalni ravni in njihovega aktivnega dela z mladimi pobudniki, ki so praviloma prihajali kot aktivisti iz mladinskih organizacij (Murn in drugi, 2011). Razvijati so se pričeli predvsem v drugi polovici devetdesetih, in sicer kot institucije, ki so nudile infrastrukturo in podporo mladinskim dejavnostim, ter organizacije, v katerih so se zbirali mladi. Nekaj pomembnih korakov je sčasoma dosegel URSM, ki mu je uspelo motivirati nekatere lokalne skupnosti, da ustanovijo mladinske centre in jim zagotovijo neposredno finančno podporo. Dodatno so k temu prispevali tudi evropski programi, s katerimi so lahko financirali projekte, saj drugih sistemskih virov ni bilo, podpora lokalne skupnosti v okviru javnih zavodov pa je bila osredotočena na zagotavljanje infrastrukture in vzdrževanje šibkih kadrovskih virov. Sredstev za programe praviloma ni bilo, zato se je izvajal v skladu z zmožnostmi financiranja posamičnih projektov, s prostovoljnim delom in z inovativnimi pristopi mladih pri izvajanju projektov (prav tam). Pomemben korak na področju razvoja mladinskih centrov v Sloveniji je bil storjen z njihovo umestitvijo v Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju.

Potrebe med mladimi ter visok potencial, ki so ga mladinski centri prepoznali, so botrovali bolj sistematičnemu povezovanju mladinskih centrov, kar je v letu 2001 sprva kulminiralo v neformalni mreži trinajstih mladinskih centrov, ki je štiri leta kasneje prerasla svoje neformalne okvire z ustanovitvijo zavoda Mladinska mreža MaMa. Njen glavni namen je bil povezati mladinske centre in zastopati njihove interese v odnosu do vladnega sektorja, odločevalcev in drugih deležnikov. Mladinska mreža MaMa danes povezuje 50 organizacij, ki izvajajo dejavnosti mladinskih centrov po celotni Sloveniji (Mladinska mreža MaMa, b. d.). Dejavnost mreže MaMa danes zajema povezovanje mladinskih centrov in drugih organizacij, ki delujejo na področju mladinskega dela; mreža skrbi za svoje članice preko zagovarjanja njihovih interesov do ostalih deležnikov, informiranja članic, nudenja strokovne pomoči, izvajanja neformalnih izobraževanj za mlade in mladinske delavce ter izvajanja različnih nacionalnih in mednarodnih projektov. Hkrati skrbi za krepitev kapacitet mladinskih centrov in mladinskega dela na lokalni ravni ter izvaja aktivnosti za spodbujanje ustvarjalnosti in aktivne participacije mladih (prav tam). Druga organizacija, ki na področju organizacij z dejavnostjo mladinskih centrov v Sloveniji povezuje organizacije in posameznike, je Ustanova nevladnih mladinskega polja Pohorski bataljon, ki je bila ustanovljena v letu 2010.

Ena od najpomembnejših lastnosti mladinskih centrov je zagotavljanje infrastrukture za izvajanje mladinskega dela. Mladinski centri so nekakšen večnamenski javni prostor za mlade, ki zagotavlja podporo praktično vsem akterjem na

področju mladinske sfere (Boljka in drugi, 2011). Pomembnost urejene mladinske infrastrukture za izvajanje in razvoj mladinskega dela ugotavlja v svoji analizi tudi URSM, kjer s pomočjo preverjanja učinkov investicij v razvoj javne mreže večnamenskih mladinskih centrov iz sredstev ESRR 2007–2013² ugotavlja, da so bili učinki sofinanciranja investicij v mladinsko turistično infrastrukturo mladinskih centrov izrazito pozitivni; pozitivni učinki so bili zaznani tako na poslovno-finančnem kot tudi na vsebinskem področju. Mladinski centri z urejeno infrastrukturo so se izkazali tudi za uspešnejše pri črpanju sredstev, namenjenih izvajanju mladinskega dela³ (Urad RS za mladino, 2019). Po vsebinski plati so poleg povečanja obsega programa mladinski centri zaradi dodatnih prostorskih kapacitet postali tudi ponudniki podpornih aktivnosti, saj lahko v njihovih prostorih sedaj delujejo tudi druga društva, delujoča v mladinskem sektorju. Infrastrukturno okrepljeni mladinski centri razpolagajo s sodobnimi prostorskimi in namestitvenimi kapacitetami za izvajanje mladinskih dejavnosti, obenem pa je mladim omogočena možnost koriščenja infrastrukturnih zmogljivosti za izvajanje večdnvnih mladinskih programov neformalnega izobraževanja in mobilnosti (Fujan, 2019).

Druge nevladne organizacije na področju mladine

Skupina drugih nevladnih organizacij je za razliko od nacionalnih mladinskih organizacij, mladinskih centrov in mladinskih svetov dokaj neopredeljena in tudi v samem ZJIMS-u nima podane definicije, vendar je v mladinskem sektorju prisotna že dlje časa in jo kot tako definira predvsem Javni poziv za sofinanciranje programov mladinskega dela. Gre za skupino, v katero se uvrščajo tako mladinske organizacije kot tudi organizacije za mlade, ki na nacionalni oziroma regionalni ravni izvajajo mladinske programe in programe za mlade. Mednje sodijo tudi organizacije, ki jih URSM prepozna kot izvajalke tako imenovanih podpornih in servisnih programov za mlade (tj., programov, ki prispevajo k višji kakovosti mladinskega dela, mladinske politike ali položaja mladih v Sloveniji). Nekaj časa se je v določenih kontekstih za te organizacije uporabljal tudi termin mrežne organizacije, ki pa se ni uveljavil, saj po načinu organiziranja ne ustrezajo takšnemu povezovanju.

Kategorija drugih nevladnih organizacij se je v zadnjem obdobju razvoja mladinskega sektorja okrepila z nastajanjem novih (zasebnih) zavodov, ki s svojim delovanjem pokrivajo specifično tematsko nišo znotraj mladinskega sektorja. Med drugimi nevladnimi organizacijami je smiselno izpostaviti nekatere izmed njih, ki s svojim delovanjem in izvajanjem določenih nalog prispevajo k razvoju mladinskega sektorja kot celote in hkrati nudijo podporo tudi drugim organizacijam. Te so Mladinska mreža MaMa, ki združuje in zastopa organizacije, ki opravljajo dejavnosti mladinskih centrov v Sloveniji; Zavod Nefiks – Inštitut za promocijo in beleženje neformalno pridobljenega znanja, ki je nosilec orodja za beleženje

² Iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj v programskem obdobju 2007–2013 je bilo vzpostavljenih deset (10) mladinskih centrov z nastanitvenimi kapacitetami po celi državi: eden v Goriški statistični regiji, trije v Koroški statistični regiji, eden v Podravski statistični regiji, dva v Savinjski statistični regiji, dva v Posavski statistični regiji in eden v Zasavski statistični regiji.

³ V analizo so vključena sredstva, črpana v obdobju 2014–2019 preko Javnega poziva za sofinanciranje programov mladinskega dela, razpisov Evropskega socialnega sklada, namenjenih organizacijam v mladinskem sektorju, ter preko programov Erasmus+: Mladi v akciji in Evropska solidarnostna enota.

neformalno pridobljenega znanja v Sloveniji, ki mladim omogoča, da na enem mestu sistematično zberejo vse neformalno pridobljene in s strani organizacij potrjene kompetence; Inštitut za mladinsko politiko, ki spodbuja razvoj lokalne mladinske politike in ponuja lokalnim skupnostim strokovno podporo pri sistemskem urejanju področja mladine ter je hkrati izvajalec programa in podeljevalec certifikata Mladim prijazna občina; SLOAM, Agencija za mlade, ki v Sloveniji izvaja program Evropske mladinske kartice in je v Sloveniji prisotna od leta 1999 ter je tudi polnopravna članica Zveze Evropskih mladinskih kartic – EYCA (European Youth Card Association); ter Zavod MISSS Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije, ki izvaja programe socialnega varstva in mladinskega dela ter je član Evropske zveze za informiranje in svetovanje mladim (European Youth Information and Counselling Agency – ERYCA).

Velikost mladinskega sektorja

Ko gre za velikost mladinskega sektorja, je kljub znanim pomanjkljivostim kvantitativnega pristopa k merjenju sektorja, vendarle precej znanega že ob pregledu nekaterih osnovnih statistik. Število vseh organizacij s pridobljenim statusom organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju je 106. Med njimi pa ne najdemo mladinskih svetov in javnih zavodov, ki delujejo na področju mladine. Ko prištejemo še mladinske svete in javne zavode, je skupno število vseh organizacij v javnem interesu v mladinskem sektorju v Sloveniji 185.

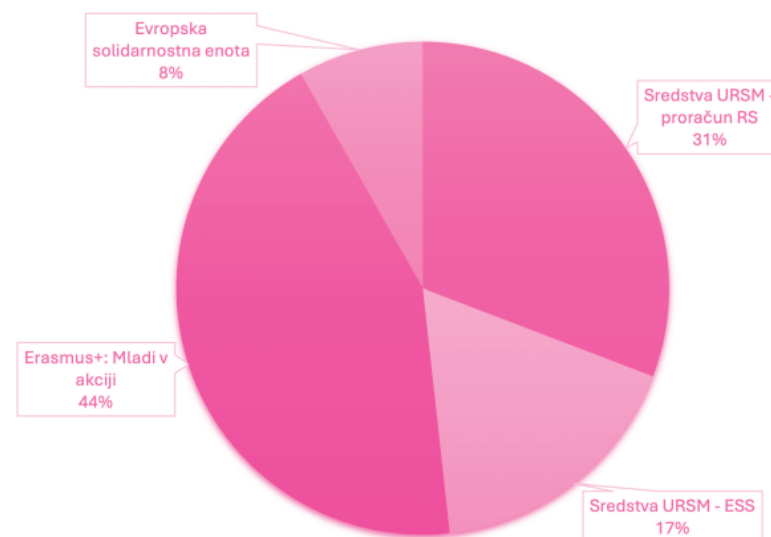
Z namenom financiranja mladinskih programov in programov za mlade URSM redno razpisuje sredstva preko Javnega poziva za sofinanciranje programov mladinskega dela, ki je namenjen financiranju že prej omenjenih treh skupin upravičenih organizacij v mladinskem sektorju, tj. nacionalnih mladinskih organizacij, mladinskih centrov in drugih nevladnih organizacij. Mladinski sveti v tem javnem pozivu niso med upravičenimi organizacijami.

Na zadnjem javnem pozivu za leti 2020 in 2021 je bil predviden znesek razpoložljivih sredstev za posamezno leto 1.450.000 evrov. Razpoložljiva sredstva na javnem pozivu so se sicer, po občutnem zmanjšanju v letu 2014, postopoma dvigovala na nekdanjo raven, preden so se pokazali učinki finančne in gospodarske krize, in se od leta 2018 naprej ustalila (glej Sliko 1). To sicer ne odraža dejanskih potreb organizacij v mladinskem sektorju, saj se je njihovo število skozi čas povečevalo, kar se kaže tudi v številu organizacij, ki se odzovejo na javni poziv. Pri tem velja omeniti tudi dejstvo, da stagnacija višine rezerviranih sredstev za javni poziv vendarle pomeni *de facto* krčenje, saj morajo organizacije v večji meri tudi nasloviti izzive, ki so jih prinesle krize (npr. javno zdravstvena, finančna) in niso v osrednjem delovanju samih organizacij prijaviteljic.

Slika 1: Višina sredstev Urada RS za mladino – javni poziv za financiranje programov mladinskega dela skozi čas. Vir: URSM (2021)

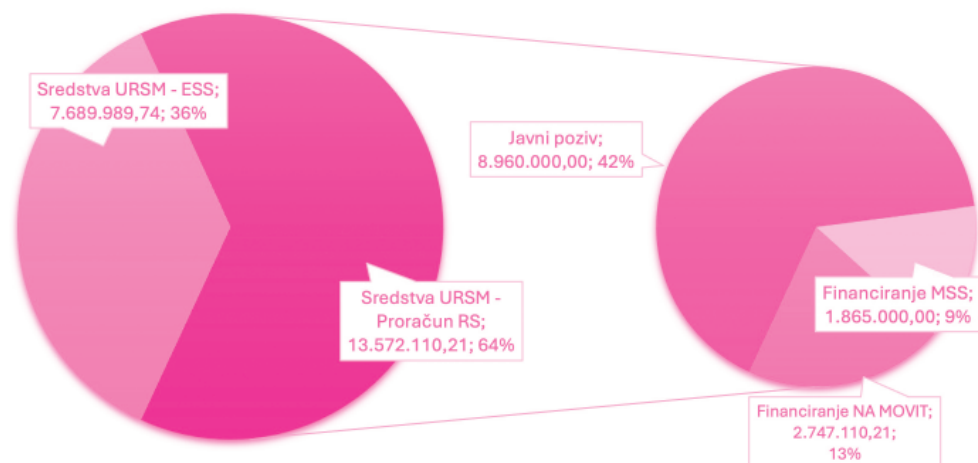
Urad s sredstvi iz proračuna financira še delovanje MSS-ja in nacionalne agencije za evropske programe s področja mladine (Zavod MOVIT). Tem sredstvom, ki jih za izvajanje programov namenja urad iz državnega proračuna, je potrebno prišteti še sredstva, ki jih urad črpa iz Evropskega socialnega sklada, in sredstva, ki so mladinskemu sektorju dostopna preko programov EU (Erasmus+: Mladi v akciji in Evropska solidarnostna enota). Slika 2 prikazuje strukturo razpoložljivih sredstev, na voljo organizacijam v mladinskem sektorju v obdobju med letom 2014 in 2020, pri čemer so med sredstvi ESS zajeta samo sredstva iz finančne perspektive za obdobje 2014–2020. Skupna višina razpoložljivih sredstev za omenjeno obdobje je tako znašala 44.060.064,95 evrov, kar pa vendarle predstavlja nezanemarljiv obseg sredstev, ki so namenjena sektorju. Pri tem pa je potrebno poudariti, da tu niso zajeta sredstva, ki jih za sektor namenjajo lokalne skupnosti, če gre za sredstva, ki ne izhajajo iz zgoraj omenjenih programov. Prav tako v to niso zajeti drugi mednarodni programi.

Slika 2: Struktura razpoložljivih sredstev za mladinski sektor v obdobju 2014–2020. Vir: Lastni izračun na podlagi prejetih finančnih podatkov

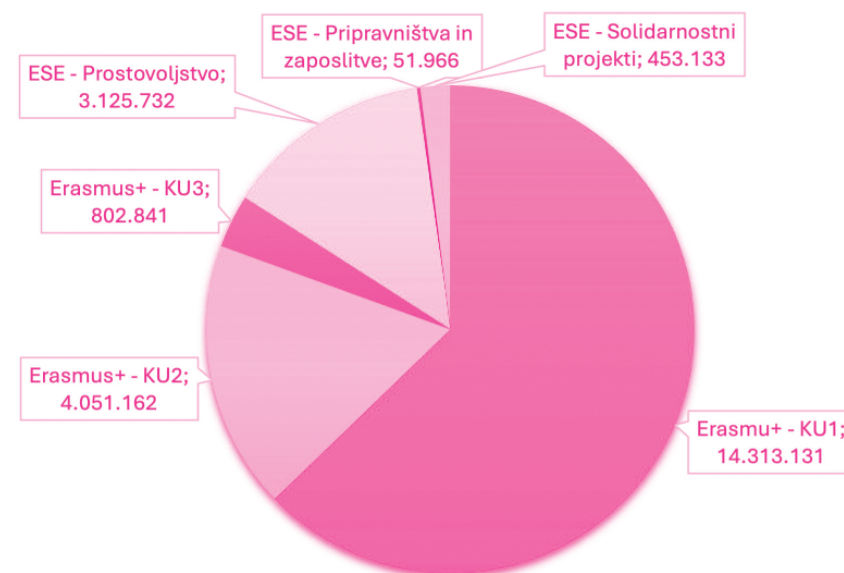
Glede na vir lahko sredstva URSM razdelimo na tista, ki so mladinskemu sektorju namenjena iz državnega proračuna, in tista, ki so mladinskemu sektorju namenjena iz Evropskega socialnega sklada. Slednja se izvajajo na področju zaposlovanja mladih in jih je URSM postavil v kontekst aktivnega državljanstva, s čimer želi zagotavljati vpetost v eno od središčnih tem področja mladinskega dela, to je spodbujanje aktivnega državljanstva med mladimi. Iz sredstev finančne perspektive 2014–2020 je urad v tem obdobju razpisal tri javne razpise s sredstvi ESS, med katerimi sta dva razpisa financirala projekte, ki so jih izvajale organizacije v mladinskem sektorju, eden pa je bil namenjen sofinanciranju zaposlitev mladinskih delavcev v organizacijah mladinskega sektorja. Iz strukture sredstev URSM je tako vidno, da ta dve tretjine sredstev, ki jih prejme iz državnega proračuna, nameni za javni poziv, eno tretjino pa namenja MSS-ju in nacionalni agenciji Zavodu MOVIT (glej Sliko 3).

Malo mešano

Slika 3: Struktura razpoložljivih sredstev urada RS za mladino v obdobju 2014–2020. Vir: Lastni izračun na podlagi prejetih podatkov URSM

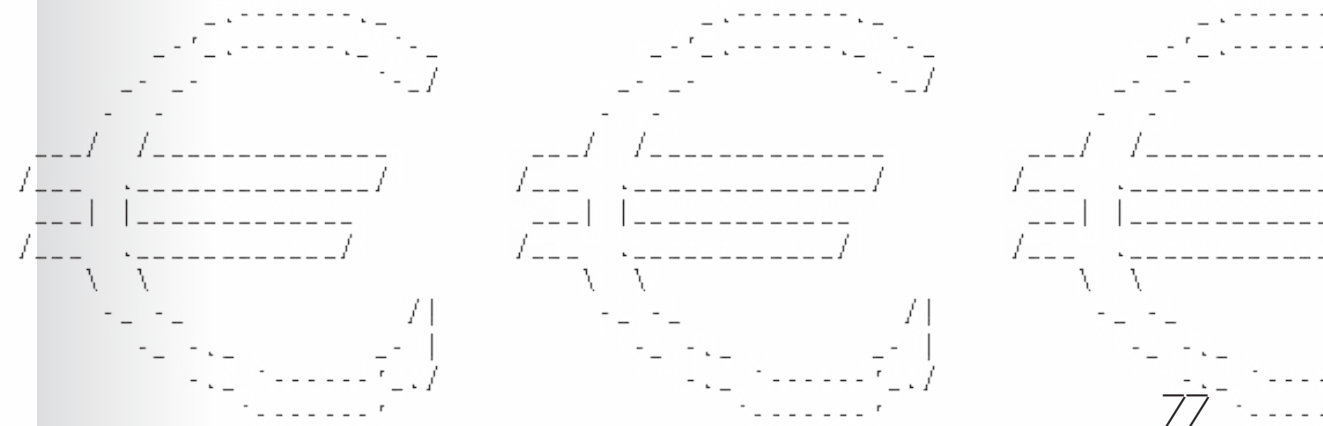
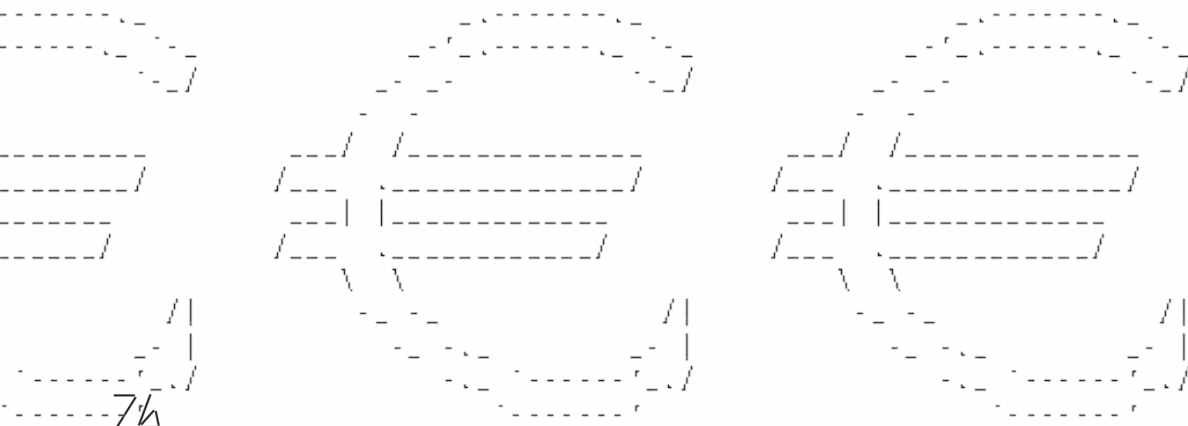
Kot sredstva, komplementarna tistim, ki jih mladinskemu sektorju namenja URSM, moramo razumeti tudi sredstva iz programov EU Erasmus+: Mladi v akciji in Evropska solidarnostna enota, ki ne samo v mladinskem sektorju v Sloveniji, ampak tudi drugod po Evropi, predstavljajo pomembno dopolnilo k razvoju organizacij in mladinskega dela (glej Sliko 4). Sredstva v okviru teh dveh programov se iz leta v leto povečujejo in so tako v deležu že presegla proračunska sredstva, ki jih za mladinski sektor namenja Slovenija, kar pomembno vpliva tudi na sam fokus razvoja mladinskega dela v Sloveniji. Skupna višina dodeljenih sredstev v obdobju 2014–2020 iz programov Erasmus+: Mladi v akciji in Evropska solidarnostna enota s strani nacionalne agencije MOVIT je znašala 22.797.965 evrov, od katerih sredstva Erasmus+ predstavljajo kar 84,1 % oziroma 19.167.134 evrov, sredstva Evropske solidarnostne enote pa 15,9 % oziroma 3.630.831 evrov. Pri slednjem je potrebno izpostaviti, da se je program Evropske solidarnostne enote v opazovanem obdobju izvajal samo v letih 2018–2020 (glej Sliko 4).

Slika 4: Struktura sredstev programov Erasmus+: Mladi v akciji in Evropska solidarnostna enota v obdobju 2014–2020. Vir: Lastni izračun na podlagi prejetih podatkov Zavoda MOVIT

Ob tem se je potrebno zavedati, da sredstva v okviru programov Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota niso izključno namenjena organizacijam v mladinskem sektorju, kot to velja v primeru javnih pozivov in razpisov, ki jih razpisuje URSM. Organizacije s statusom v javnem interesu v mladinskem sektorju so v obdobju 2014–2020 skupaj prijavile 715 projektov, od katerih je bilo v obeh programih sprejetih 371 in jim je bilo dodeljenih 9.290.182 evrov nepovratnih sredstev. V Erasmusu+ so organizacije s statusom v javnem interesu prijavile 575 projektov, od katerih jih je bilo sprejetih 296 z dodeljenimi 7.387.912 evri nepovratnih sredstev. V programu Evropska solidarnostna enota v obdobju od 2018–2020 pa so organizacije s statusom v javnem interesu v mladinskem sektorju prijavile 140 projektov od katerih jih je bilo sprejetih 75 ter jim je bilo dodeljenih 1.902.270 evrov nepovratnih evropskih sredstev.

Malo mešano

Ob sredstvih, dodeljenih s strani nacionalne agencije MOVIT, lahko pogledamo še sredstva, ki so jih različnim projektom dodelile nacionalne agencije v drugih državah, v katerih kot partnerji sodelujejo organizacije iz Slovenije. Za program Erasmus+ je bilo za celotno obdobje v letih 2014–2020 pri drugih nacionalnih agencijah sprejetih 2572 projektov, v katerih je sodelovalo 2626 slovenskih partnerskih organizacij. Za program Evropska solidarnostna enota pa je bilo v obdobju od 2018–2020 pri drugih nacionalnih agencijah sprejetih 109 projektov, v katerih je sodelovalo 109 slovenskih partnerskih organizacij. To izkazuje tako močno vpetost slovenskih organizacij v mednarodno okolje kot tudi njihovo uspešnost pri konkuriranju za pridobitev sofinanciranja, kar za mladinski sektor v Sloveniji pomeni dodatno krepitev organizacij in mladinskih delavcev, pa v določeni meri tudi dodaten dotok sredstev za izvajanje aktivnosti v na področju mladine v Sloveniji.

Raznolikost mladinskega sektorja: prednost ali slabost?

Mladinski sektor predstavlja specifični del civilnodružbenega organiziranja z mozaikom različnih organizacij, ki se med sabo razlikujejo tako glede na vrsto organizacije, kjer govorimo o mladinskih organizacijah in organizacijah za mlade, kot tudi glede na organizacijsko obliko, ki se razteza od društev, zvez društev, podmladkov političnih strank in sindikatov na eni strani do zasebnih in javnih zavodov ter celo socialnih podjetij na drugi. Že ta organizacijska pestrost mladinskega sektorja v njegovo delovanje vnaša specifične, ki za druga področja oziroma sektorje niso značilna v tej meri, ko pa k temu prištejemo še raznolikost, ki izhaja z vsebinskih področij, na katerih organizacije mladinskega sektorja delujejo, pa je iskanje skupnih imenovalcev, poleg očitne skrbi za mlade, še toliko večji izziv. Zavedanje tega postavlja obstoj skupnega krovnega zakona v povsem novo luč, hkrati pa tudi pojasnjuje izzive, ki so bili povezani s sprejemanjem zakona in so še relevantni, ko gre za njegovo implementacijo.

Širina področij mladinskega sektorja je razvidna že iz zakonske opredelitve, ki pa se v praksi še povečuje. Sama vsebinska pestrost zelo nazorno zrcali raznolikost interesov v življenju mladih, ki jih nikakor ne smemo skrbiti na samo nekatere izbrane, saj bi s tem mlade silili v univerzalne modele, ki zagotovo ne bi prispevali k njihovem celostnemu razvoju in naslavljali zelo različne kontekste, v katerih živijo. Organizacije mladinskega sektorja poskušajo v čim večji možni meri odgovarjati na te potrebe in interese mladih in v sodelovanju z njimi razvijati za njih primerne projekte in programe. Izmed vsebinskih področij, znotraj katerih se v praksi udeležujejo organizacije v mladinskem sektorju, v največji meri izstopa področje participacije, ki v mladinskem sektorju ne predstavlja zgolj tematskega področja, ampak se participacija mladih kaže tudi in predvsem kot središčna točka metodologije, ki jo kot osrednji atribut organizacije vključujejo v svoje aktivnosti. Tako npr. meni tudi Nučič, dolgoletna mladinska delavka, ki razume »aktivno participacijo kot ultimativno zadevo, na kateri moramo graditi. Vsebine se potem že povezujejo glede na potrebe. Participacija kot metodologija bo prinašala učinke« (Nučič, osebni intervju, 2021, 15. april).⁴ Izpostaviti je potrebno tudi področja, ki so povezana z vključevanjem, udeleževanjem in sodelovanjem v skupnosti in se dopolnjujejo s participacijo (tj. prostovoljstvo, človekove pravice, medkulturni dialog ipd.). Sklop aktivnosti na tem področju v veliki meri stremi h gradnji

⁴ Vir na voljo pri avtorju; velja za vse osebne intervjuje.

odgovornih in aktivnih državljanov in krepitev ključnih socialnih in državljskih kompetenc. Nadalje med področji izstopajo tudi socialna vključenost in enake možnosti ter zaposlovanje in podjetnost, ki zajema širok spekter naslavljanja različnih izzivov mladih ter je v veliki meri povezano z osamosvajanjem mladih in njihovim prehodom v odraslost. Pri teh področjih lahko aktivnosti razdelimo na tiste, ki med mladimi skozi izobraževanja in usposabljanja krepijo kompetence in znanje, ter na tiste, s katerimi se ozavešča mlade in širšo javnost o problematiki mladih. Posebno mesto v mladinskem sektorju zaseda tudi področje kulture in kreativnosti, kjer govorimo o udeleževanju mladih tako v vlogi potrošnikov kakor tudi v vlogi ustvarjalcev. Znotraj mladinskega sektorja je mladim tako na voljo prostor za razvoj mladinske kulture, ki v družbenem smislu predstavlja predvsem alternativo prevladujoči ter je hkrati pomembno emancipacijsko sredstvo.

Vsebine mladinskega sektorja pa do neke mere zaznamujejo tudi vsakokratne krize, ki na površje naplavijo najbolj pereče problematike. Tako je gospodarska in finančna kriza, ki se je začela leta 2008, razgalila problematiko zaposlovanja mladih, ki se je naselila tudi med področja mladinskega sektorja. To je vodilo do namenskih sredstev, ki jih je v ta namen zagotovila Evropska unija preko različnih programov. Prav tako lahko podobne trende opazimo na primeru okoljske krize ter javnozdravstvene krize (pojav epidemije covida-19), ko so bile v ospredje (ponovno) postavljene tematike s področja (duševnega) zdravja mladih, človekovih pravic, participacije ter tudi dostopa do izobraževanja ter nenazadnje digitalizacije sektorja in njegovih aktivnosti. Organizacije se deloma zaradi potreb mladih deloma pa tudi zaradi sledenja finančnim priložnostim temu prilagajajo s svojimi projekti in programi ter iščejo načine za organizacijsko preživetje in rast, hkrati pa tudi povezavo organizacijskega poslanstva z vsakokratnimi javnopolitičnimi cilji. Nekatere so bile pri tem bolj, druge pa manj uspešne, se pa zdi, da so se disrupcijam lažje prilagodile organizacije za mlade, medtem ko so drugačne okoliščine, način dela ter »od zunaj vsiljene« tematike več izzivov povzročile mladinskim organizacijam. Pri tem velja poudariti, da je lahko eden od razlogov za to tudi profesionalizacija organizacij, saj je ravno ta tudi pomemben element soočanja z npr. načini financiranja, ki jih navadno takšni programi, ki izhajajo iz področij zunaj mladine in nimajo integrirane logike tega področja (npr. ESS), uvajajo. Tudi zaradi teh zunanjih dejavnikov, ki so vplivali na razvoj sektorja, pa se je ta na določenih področjih začel vse bolj pomikati v smeri nudenja storitev, kar predstavlja odmik od tradicionalnega razumevanja mladinskega organiziranja. Na ta odmik kritično gledajo mnogi, med njimi Skrinar, direktor nacionalne agencije MOVIT, ki pa hkrati za področje financiranja organizacij dodaja, da to ni urejeno na ustrezen način. Po njegovem mnenju namreč ne zagotavlja razvojnega pristopa, hkrati pa vse preveč narekuje organizacijam, da pristajajo na projektno financiranje, ker verjamejo, da je to edina možnost (Skrinar, osebni intervju, 2021, 7. maj). In verjetno vendarle tudi je.

Raznolikost je tista, ki zagotovo bogati mladinski sektor in ga dela zanimivejšega tako z vidika zunanje javnosti kot tudi z vidika mladih, ki lahko tako znotraj spektra vseh področij in aktivnosti najdejo tisto, kar bo odgovarjalo njihovim potrebam in interesom. Po drugi strani se je raznolikost akterjev mladinskega sektorja in njihovih interesov pokazala kot izziv pri sprejemanju krovnega zakona, saj se je zaradi nesoglasij med njimi uveljavila ideja, da je »vitek« zakon, ki je predvsem postavil temelje za delovanje in podlago za nacionalni program (Rakar in drugi,

2011), edina izvedljiva pot. Skozi proces priprave ZJIMS-a se je sicer pokazala precejšnja moč mladinskega sektorja na procesni ravni, hkrati pa se je pokazal tudi vpliv posameznih organizacij oziroma skupin organizacij v javnopolitičnem procesu. Še najbolj to razmerje moči razkriva sestava Sveta Vlade RS za mladino, kjer je nacionalnim akterjem v kombinaciji MSS-ja in nacionalnih mladinskih organizacij podeljena največja moč. Hkrati pa je v procesu vzpostavljanja sveta vlade za mladino svojo moč izkazala tudi študentska organizacija, ki je ne gre zanemariti, saj svet ni prevzel vloge sveta vlade za študentska vprašanja. V zadnjem obdobju je sicer moč zaznati, da bi lahko bila takratna nesoglasja med akterji v mladinskem sektorju danes nekoliko presežena, na kar kažejo tudi številna zagovorniška sodelovanja krovnih organizacij; to je lahko dobra popotnica za morebitno dodelavo oziroma nadgradnjo zakona o javnem interesu v prihodnje.

Ob pregledu razvoja mladinskega sektorja v Sloveniji v zadnjih tridesetih letih lahko ugotovimo, da je to obdobje v največji meri zaznamovala ravno normativna ureditev s sprejemom krovnega zakona. Ta trenutek gre prepoznati kot prelomnico, ki je uredila predvsem vertikalno mladinsko politiko in v mladinski sektor vnesla sistemskost (Beočanin, osebni intervju, 2021, 15. april). Ne samo kot prelomnico v procesu razvoja, ZJIMS lahko razumemo tudi kot enega izmed nosilnih stebrov, ki mladinskemu sektorju nudi ustrezno oporo, in hkrati tudi izhodišče za delovanje na drugih področjih, ki so relevantna za mlade (Nučič, osebni intervju, 2021, 15. april). Slednje je še posebej pomembno z vidika čezsektorskega značaja mladinske politike in delovanja mladinskega sektorja. Ob urejenem zakonodajnem okviru pa pomembno vlogo prevzemajo tudi predstavniki oblasti tako na nacionalni kot lokalni ravni, ki so pristojni za pripravo, sprejem in implementacijo mladinske politike.

Pomemben vsebinski okvir delovanja in urejanja področja mladinskega sektorja prevzema URSM kot nacionalna avtoriteta, za katero akterji mladinskega sektorja prepoznavajo, da jo je potrebno opolnomočiti tako statusno kot tudi in predvsem finančno ter kadrovske. Pomembno dopolnilo delu urada z vidika implementacije evropskih programov in zagotavljanja sredstev za projekte mladinskega dela predstavlja nacionalna agencija MOVIT, ki pa mora v čim večji meri delovati komplementarno z uradom, predvsem v smislu poenotenega usmerjanja področja, kar je morda v trenutni ureditvi manj opazno zaradi odsotnosti jasne politike in strategije urada ter statusne ureditve nacionalne agencije. Pri delovanju sektorja pomembno vlogo zasedajo tudi same organizacije, kot so nacionalne organizacije, MSS, lokalni mladinski sveti in mladinski centri, saj iz njih izvira večina mladinskega dela in mladinske politike, ki se ustvarja na podlagi potreb, s katerimi se soočajo (Radinja, osebni intervju, 2021, 9. april; Beočanin, osebni intervju, 2021, 15. april).

Iztočnice za prihodnost:

- Za krepitev kakovosti dela in profesionalizacije organizacij v mladinskem sektorju je potrebno zagotoviti njihovo neprekinjeno in dolgoročno financiranje. Financiranje naj bo urejeno na način, da bo razvojno in bo organizacije spodbujalo k uresničevanju svojih strateških usmeritev, hkrati pa tudi omogočalo potrebno prilagajanje izvajanja programov glede na sprotne potrebe mladih.
- Z namenom krepitev mladinske politike in mladinskega organiziranja na lokalni ravni je potrebno okrepiti mrežo in položaj mladinskih svetov lokalnih skupnosti in zagotoviti močnejše učinke njihovega dela v kontekstu lokalne mladinske politike.

- Krepitev bi bilo potrebno tudi stik med nacionalno in lokalno ravno, ko gre za organizacije v mladinskem sektorju, tako z vidika prenosa znanj in izkušenj kot z vidika skupnega naslavljanja izzivov mladih. V ta namen bi bilo potrebno vzpostaviti stalnih mehanizmov za spodbujanje razvoja mladinskega sektorja in mladinskega dela na lokalni ravni.
- Več pozornosti in sredstev je potrebno nameniti skrbi za mladinsko infrastrukturo kot temelju za izvajanje kakovostnega mladinskega dela, pri čemer bi bilo za sektor tudi blagodejno, da se vzpostavi struktura, ki bi celovito in strokovno naslavljal razvoj in zagotavljanje kakovosti mladinskega dela.

Viri

- Baumkircher, T., Džidić, S. in Murn, K. (2012). *Analiza nacionalnih mladinskih organizacij*. Mladinski svet Slovenije.
- Beočanin, T. (2011). Mladinsko delo. V Pucelj Lukan, P. (ur.), *Mladinsko delo v teoriji in praksi* (str. 49–68). Mladinski svet Slovenije.
- Boljka, U., Deželan, T., Filipovič Hrast, M., Marčič, R., Maksuti, A., Narat, T., Novoselc, M. (2011). *Matrika ukrepov državnih organov na področju mladinske politike*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Urad RS za mladino, inštitut RS za socialno politiko.
- Deželan, T., Laker, J. in Sardoč, M. (2020). *Safeguarding civic space for young people in Europe*. Evropski mladinski forum. https://www.youthforum.org/sites/default/files/publication-pdfs/SAFEGUARDING%20CIVIC%20SPACE%20FOR%20YOUNG%20PEOPLE%20IN%20EUROPE%202020_v4.0%20%281%29.pdf
- Evers A. & Laville J.-L. (2004). *The third sector in Europe*. Edward Elgar.
- Fujan, Z. (2019). *Evropski strukturni in investicijski skladi – primer razvoja mladinskih centrov v Sloveniji* (magistrska naloga). Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici.
- Mladinska mreža MaMa. (b. d.). O zavodu. <https://www.mreza-mama.si/o-zavodu/>
- Mladinski svet Slovenije. (2010). *Mladinsko organiziranje: Programski dokument Mladinskega sveta Slovenije*. http://mss.si/wp/wp-content/uploads/2020/06/organiziranje_web.pdf
- Mladinski svet Slovenije. (2018). Statut Mladinskega sveta Slovenije. http://mss.si/wp/wp-content/uploads/2019/09/MSS-075-18_statut_MSS.pdf
- Murn, K., Lebič, T. in Skrinar, U. (2011). *Mladinski centri v Sloveniji*. Zavod Mladinska mreža MaMa.
- Pestoff V. A. (1992). Third sector and co-operative services — an alternative to privatization. *Journal of Consumer Policy: Consumer Issues in Law Economics and Behavioural Sciences* 21–45. <https://doi.org/10.1007/BF01016352>
- Rakar, T., Deželan, T., Vrbica, S. Š., Kolarič, Z., Črnak Meglič, A. in Nagode, M. (2011). *Civilna družba v Sloveniji*. Uradni list Republike Slovenije.
- Resolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022 - ReNPM13–22*. (2013). Sprejeta v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 30. oktobra. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO93#>
- Sklep o izboru izvajalcev na Javnem pozivu za sofinanciranje aktivnosti mladinskih svetov lokalnih skupnosti v letu 2018 in 2019 (2018). Urad RS za mladino. http://ursm.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/doc/MSLS_-_evidenca/SKLEP-o-izboru-MSLS-1819-koncna_P.pdf
- Souto-Otero, M., Ulicna, D., Schaepkens, L. in Bognar, V. (2012). *Study on the impact of Non-Formal Education in youth organisations on young people's employability*. Evropski mladinski forum. http://euroscoutinfo.com/wp-content/uploads/2012/10/ReportNFE_PRINT.pdf

Škulj, J. (2016). *Prispevki k zgodovini razvoja ja. MOVIT.*

Urad RS za mladino. (2019). *Analiza o stanju mladinske infrastrukture v Sloveniji in predlog za uvrstitev projekta sofinanciranja mladinske infrastrukture v operativni program Republike Slovenije za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027.*

Urad RS za mladino. (b. d.) <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/urad-za-mladino/>

Ustanova nevladnih mladinskega polja Pohorski bataljon. (b. d.). O UPB in samoniklih prizoriščih. <http://upb.si>

Youth sector. (b. d.) V *Glossary on Youth*. Pridobljeno 11. 8. 2021 na <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/glossary>

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju – ZJIMS. (2010). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 12. junija. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5834>

Zakon o mladinskih svetih – ZMS. (2000). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 16. avgusta. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2614>

Zakon o političnih strankah – ZPolS. (1994). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 8. oktobra. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO359>

Malo mešano

